

EXPUNERE DE MOTIVE

Liberul acces la justiție este un drept fundamental, consacrat ca atare prin dispozițiile art. 21 din Constituția României. Nicio lege nu poate îngreuna acest drept, însă cu toate acestea nu discutăm despre un drept absolut, care nu comportă nicio limitare. Legiuitorul este îndrituit să adopte reguli de procedură în vederea asigurării unei bune desfășurări a proceselor, iar procedurile reprezintă uneori adevărate bariere împotriva unei libertăți absolute a părților unui proces.

Cu toate acestea, procedurile nu pot fi considerate în sine ca îngreunând liberul acces la justiție¹ - astfel cum este conturat în jurisprudența Curții Europene a Dreptului Omului, în temeiul articolului 6 din Convenție - decât în măsura în care acestea înfrâng într-un grad semnificativ drepturi procesuale esențiale, precum contradictorialitatea, dreptul la apărare, egalitatea de arme etc. Astfel s-a pronunțat și Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauzele *Golder împotriva Regatului Unit*, *Stanev împotriva Bulgariei* și *Zubac împotriva Croației*. În plus, limitările trebuie să urmărească un obiectiv legitim și este necesar să existe un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit, așa cum s-a statuat de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauzele *Markovic și alții împotriva Italiei* sau *Fayed împotriva Regatului Unit*².

În ceea ce privește desfășurarea proceselor prin sistem de videoconferință, atât timp cât garanțiile anterior menționate sunt respectate, toți participanții procesuali putând comunica unii cu ceilalți în timp real, similar situației în care s-ar afla fizic în sala de judecată, nu se poate invoca vreun prejudiciu. De aceea, în anumite situații, pentru motive justificate legate de buna desfășurare a proceselor și a funcționării sistemului judiciar, desfășurarea proceselor în sistem de videoconferință poate avea loc *de plano*, fără a fi necesar consimțământul participanților procesuali în acest sens.

¹A se vedea C. Ionescu, C.A. Dumitrescu, *Constituția României. Comentarii și explicații*, Editura C.H. Beck, 2017, p. 295

² A se vedea informațiile *in extenso* din https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_ROM.pdf

În cauza *Pönkä împotriva Estoniei*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că ascultarea unei părți nu este necesar să fie efectuată în format fizic, în sala de judecată. Faptul că se execută o pedeapsă privativă de libertate nu împiedică luarea în considerare a altor opțiuni procedurale, cum ar fi audierea prin sistem de videoconferință, fără a se încălca art. 6 din Convenție. De asemenea, în cauza *Igranov și alții împotriva Rusiei*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că dreptul de a fi ascultat în cadrul unei proceduri poate fi asigurat și prin proceduri alternative, precum sistemul de audiere prin videoconferință.

În ultimii ani, inclusiv în perioada pandemiei Covid-19, Ministerul Justiției a investit sume considerabile de bani în vederea dotării penitenciarelor și centrelor de detenție cu sisteme de videoconferință, pentru asigurarea participării deținuților la proceduri judiciare prin această modalitate. Mai exact, s-au cheltuit 725.944,11 lei pentru dotarea celor 44 de penitenciare și centre de detenție din România cu 102 terminale de audiere, potrivit datelor furnizate de Ministerul Justiției în august 2022³.

În perioada stării de urgență și apoi de alertă dintre martie 2020 și martie 2022, sistemele de videoconferință au fost utilizate în temeiul dispozițiilor procedurale speciale de desfășurare a proceselor, a căror aplicabilitate a fost însă limitată la această durată de timp. Odată cu încetarea situațiilor deosebite, sistemele de videoconferință au rămas aproape complet neutilizate, deținuții fiind rareori de acord ca audierile să aibă loc prin intermediul acestora.

³ 3 terminale în Penitenciarul Aiud, 2 terminale în Centrul de Detenție Brăila Tichilești, 2 în Centrul Educativ Buziaș, 3 în Penitenciarul Codlea, 5 terminale în Penitenciarul Craiova, 2 în Penitenciarul Deva, 2 în Penitenciarul Bistrița, 2 în Penitenciarul Arad, 3 terminale în Penitenciarul de Femei Ploiești – Târgușorul Nou, 3 în Penitenciarul Focșani, 5 terminale în Penitenciarul Gherla, 3 terminale în Penitenciarul Iași, 2 în Penitenciarul Mioveni, unul în Penitenciarul -Spital Constanța – Poarta Albă, 2 în Penitenciarul Satu Mare, 2 terminale în Penitenciarul Slobozia, unul în Penitenciarul Spital Dej, 2 în Penitenciarul-Spital Mioveni, unul în Penitenciarul-Spital Rahova București, 3 terminale în Penitenciarul Timișoara, 3 în Penitenciarul Vaslui, 4 terminale în Penitenciarul Constanța – Poarta Albă, unul în Penitenciarul-Spital Târgu Ocna, 2 în Penitenciarul Târgu Jiu, 2 terminale în Penitenciarul Baia Mare, unul în Centrul de Detenție Craiova, unul la Penitenciarul Miercurea Ciuc, 2 la Penitenciarul Galați, unul la Penitenciarul Ploiești, unul la Penitenciarul-Spital București Jilava, 2 terminale la Penitenciarul Tulcea, 2 la Penitenciarul Craiova Pelendava, 6 terminale la Penitenciarul Rahova, 2 la Penitenciarul Giurgiu, 2 la Penitenciarul Oradea, 2 la Penitenciarul Mărgineni, 2 la Penitenciarul Găești, unul la Centrul Educativ Târgu Ocna, 2 terminale la Penitenciarul Drobeta Turnu Severin, 3 la Penitenciarul București Jilava, 2 la Penitenciarul Brăila, 3 la Penitenciarul Botoșani, 2 la Penitenciarul Târgu Mureș, 3 terminale la Penitenciarul Bacău și încă un terminal figurează distinct în cadrul Administrației Naționale a Penitenciarelor.

În situația particulară a deținuților condamnați, care formulează demersuri de competența instanței de executare, potrivit Titlului V - „Executarea hotărârilor penale” din Codul de procedură penală, instanțele de executare, precum și administrațiile penitenciarelor, au reclamat numeroase abuzuri de drept din partea deținuților, în sensul deturnării procedurilor judiciare de la scopul acestora – acela de a soluționa o problemă reală, dedusă instanței de judecată – cu unicul obiectiv de a ieși, chiar și temporar, din penitenciar.

Odată formulată o contestație la executare, dacă deținutul condamnat refuză desfășurarea procesului prin sistemul de videoconferință aflat la penitenciar, acesta trebuie escortat la instanță, pentru a fi prezent fizic în sala de judecată, sens în care se angrenează un întreg mecanism: se utilizează resursele umane ale penitenciarului, care nu pot efectua alte activități din fișa postului în această perioadă, se utilizează resursele materiale ale penitenciarului, precum vehiculul de escortă, combustibilul etc. La toate acestea se adaugă resursa de timp pentru întreg personalul care gestionează respectivele proceduri.

La nivel național, costurile suportate de sistemul judiciar pentru a asigura prezența fizică a deținuților în sala de judecată sunt așadar extrem de ridicate, iar dacă avem în vedere că desfășurarea audierilor prin sistemele de videoconferință din penitenciare asigură aceleași garanții ale unei bune desfășurări a procesului, putem considera că sunt totodată cheltuieli inutile. În plus, dacă motivul pentru care mulți deținuți formulează contestații la executare este oportunitatea să părăsească temporar penitenciarele, audierile efectuate de regulă prin videoconferință vor descuraja aceste practici, care reprezintă abuzuri de drept.

Pe lângă gestionarea mai judicioasă a resurselor statului (impactul bugetar fiind unul pozitiv), o altă consecință benefică ar fi așadar degrevarea instanțelor de judecată. Cu alte cuvinte, obiectivele legitime pentru adoptarea acestei măsuri constau într-o mai judicioasă utilizare a resurselor sistemului judiciar și degrevarea instanțelor de judecată, fără afectarea drepturilor persoanelor condamnate, care își pot exprima poziția procesuală prin videoconferință în condiții similare celor din sala de judecată și oricum vor putea fi aduși la instanță atunci când judecătorul va considera necesar.

În consecință, inițiativă legislativă propune un prim pas în vederea desfășurării proceselor prin sistem de videoconferință fără a fi necesar acordul părților, cu respectarea prevederilor art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, un proiect pilot în acest sens, limitat strict la contestațiile la executare formulate de către deținuții condamnați. Posibilitatea de participare la proces în format fizic este păstrată, însă lăsată la aprecierea instanței, pentru motive întemeiate – urmând a se efectua o analiză *in concreto*, regula rămânând, însă, audierea prin sistem de videoconferință. Nu în ultimul rând, principiul prezumției de nevinovăție și garanțiile procesuale necesar a fi acordate în acest sens nu sunt incidente în cazul acestui proiect pilot, acesta vizând exclusiv persoane condamnate, în cazul cărora nu sunt incidente cele menționate anterior.

În numele inițiatorilor:

Oana MURARIU – Deputat USR

Mihai-Alexandru BADEA – Deputat USR

Propunerea legislativă pentru modificarea art. 597 din Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală

[illegible]

Propunerea legislativă pentru modificarea art. 597 din Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală

[illegible]